

Sporočilo mariborskega škofa

Jugoslovensko učiteljsko združenje — sresko društvo Celje.

Na tamk, dopis z dne 3. okt. 1935, v ljudno naznanjam, da sem dne 2. okt. odposlal g. predsedniku ministrskega sveta dr. Stojadinoviču in g. fin. ministru dr. Letici naslednjo brzojavko:

»Sem so došle do danes od osmih stanovskih združenj prošnje za intervencijo v zadevi znižanja uradniških plač. Lavantinski škofski ordinariat nujno prosi, naj se pri ponovni korekturi uredbe blagovoljno upošteva pred vsem najnižje plačani nastavljenji, družine in otroci, da se zaščiti morala v familijah in socialna pravičnost.

Škof dr. Tomažič.

O tem sem obvestil g. ministra notranjih poslov.

Bog daj dober uspeh!

Dr. Tomažič.

Kočevje zahteva...

Glasilu narodne manjšine na Kočevskem je v dolgem članku razložilo svojim bralcem in najbrž tudi prosvetni oblasti, da ni zadovoljno z ureditvijo manjšinskih šol, ker manjšina nima zavednih nemških učiteljev, ker se na manjšinskih šolah ne goji v potrebni meri nemški jezik in končno ker manjšinske šole ne delujejo s primerno vneto za razvoj nemške narodne zavesti.

To se pravi: ko bo nemški učitelj gojil v manjšinski šoli nemški jezik in vzgajal zavedne Nemce, vse to v kraljevini Jugoslaviji, bo — da, takrat bo zadovoljna narodna manjšina na Kočevskem in bo menda odstopila od zahteve, da bi dobile manjšinske šole svojega šolskega nadzornika, ne samo po imenu, nego tudi po oblasti.

Ko bi objavil te zahteve list za pustno zabavo, bi jih pustili brez vsake pripombe, toda postavljene so bile v uradnem glasilu manjšine, celo na uvodnem mestu, zato je odgovor organiziranega jugoslovenskega učiteljskega ne le umesten, nego tudi neobhodno potreben. Odgovoriti moramo tem bolj, kajti narodna manjšina na Kočevskem si je oskrbela zveze, preko katerih sicer tiho, toda s tem večjim upanjem na uspeh deluje za dosego stavljениh smotrov brez vsake kontrole naše nacionalne javnosti.

Prva manjšinska zahteva je, naj ji daje naša prosvetna uprava zavedne nemške učitelje. (Uvodničar piše, da so povsod v polni meri zaščiteni interesi manjšine in države, kjer delujejo nemški učitelji...)

Ta zahteva je nesprejemljiva.

Naš šolski zakon namreč ne pozna »manjšinske šole«. Mi imamo samo jugoslovenske narodne šole, katere ob gotovih pogojih lahko uporabljajo za učni jezik materinščino manjšinskih otrok. Toda za vse te šole je obvezen § 1 šolskega zakona, kateri hoče dobiti iz narodne šole moralen, vdan in aktiven naraščaj za našo državo, narodno in družabno zajedništvo. Za tako delo usposablja učitelja jugoslovenska narodna zavest in za tako delo je nujno nesposoben učitelj, za katerega velja oena manjšina na Kočevskem, da je narodno zaveden. Le sanjač, ali hinavec veruje, da je mogoča zdrava sinteza med zavednim Nemcem in zavednim jugoslovenskim učiteljem. Nemec, jugoslovenski učitelj, mora podrediti svoje nemštvo dejstvu, da je jugoslovenski učitelj.

Druga manjšinska zahteva je, naj se v večji meri goji na »manjšinskih šolah« knjižna nemščina, kakor doslej.

Tudi nesprejemljiva zahteva. Kajti ako prečitamo naš šolski zakon in ga spoznamo kot celoto, moramo priti do prepričanja, da je na t. zv. manjšinskih oddeljenjih uporaba manjšinskega jezika, to je materinščine otrok, dovoljena zato, da bi zanesljivo dosegli tudi na teh šolah smotre jugoslovenske narodne šole. Uporaba manjšinskega jezika je tedaj le sredstvo in — nikdar — smoter, namen. On, ki zamenja smoter in sredstvo, je nepoučen, ali hinavec, obenem pa tudi brez vsake kvalifikacije, da bi v uvodniku razlagal zahteve narodne manjšine.

Jugoslovenski učitelj in jugoslovenska narodna šola uporabljata knjižno nemščino kjer govori deca nemški, kot sredstvo za dosego smotrov jugoslovenske narodne šole; na Kočevskem pa poučujemo knjižno nemščino po usodni zmoti, ker mali Kočevjar ne govori nemški, njegova materinščina ni nemščina, nego — kočevščina, to je jezik, ki je nastal po sintezi raznih obmejnih nemških narečij in ga vsled tega on, ki obvlada knjižno nemščino — ne razume. Občinski odbor v Koprivniku je sprejel sklep, da bo nastavljen občinskega tajnika, kateri zna razen nemščine in uradnega jezika tudi — kočevščino. Mali Kočevjarji, na pr. na koprivniški šoli, niso razumeli v knjižni nemščini podanega vprašanja, če ima novinec očeta, ali mater. Profesor jezikoslovja, zaveden Nemec, ki po lastni izjavi pozna vsa nemška narečja je povedal, da ne razume Kočevjarja. Pisatelj gramatike kočevskega jezika sam priznava, da je slišal prvo nemško besedo v osnovni šoli v — Svetlem potoku. Vse to je dokaz, da naravnost zlorabljamo § 45 šol. zak., ko uvajamo pod imenom materinščine na Kočevskem knjižni nemški jezik, kateri ima za malega Kočevjarja vse znake novega od materinščine različnega jezika.

Tretja zahteva Kočevjarjev na šolskem polju, da bi namreč na manjšinskih oddeljenjih jugoslovenske narodne šole pospeševali razvoj nemške narodne zavesti, je tudi nesprejemljiva.

Naloga nemške narodne šole je, da pospešuje razvoj jugoslovenske narodne zavesti in to brez ozira na materinščino otrok. Kočevsko geslo »od zvestobe do lastnega naroda« do zvestobe do jugoslovenske domovine« nima nič skupnega s stremljenji naše narodne šole in jugoslovenskega narodnega učitelja, ker mi vemo, da pomeni nemška narodna zavednost dolžnost delati za nemško moč, jugoslovenska narodna zavest, pa delo za našo rast. V tem pogledu je vsaka sinteza načeloma izključena.

... Zanimivo je, da uvodnik manjšine misli: vreden podanik svojega kralja je le oni Nemec, kateri je polnopraven, zvest sin svojega naroda, to je — nemškega naroda... Manjšina torej hoče imeti polnopravne državljane, obenem pa se huduje, da so kraji, kjer ima baje pristna manjšinska mladina pouk samo v državnem jeziku. Da bo obvladala manjšinska mladina državni jezik le tam, kjer ima priliko celih osem let vaditi izražanje v državnem jeziku, je tako gotovo, kakor je verjetno, da ne bo obvladala državnega jezika mladina, katera pride iz manjšinskega oddeljenja. Vse kaje torej, da je naša prosvetna uprava več kot naklonjena, saj tudi tam daje priliko mladini, da nekoč stopi v vrsto polnopravnih državljanov, kjer za tako gesto, nima nobene moralne obveze. Čemu torej tisto neokusno pretakanje solza radi šole na Planini? Zakaj govoriči uvodničar o polnopravnih Nemcih, ko se v isti sapi brani ukre-

pov, kateri lahko imajo za posledico le to, da bo mali Kočevjar res polnopraven državljani svoje domovine? Samo zato, ker mu ne nudi narodna šola dovolj spretnosti v knjižni nemščini in ne pospešuje nemške narodne zavesti? Ali morda zato, ker potem tak mali Kočevjar ne bo dostopen za agitacijo, katera ima namen odstraniti pred jedjo dosedaj običajno molitev in jo nadomestiti s pesmico, katero je odpeti po trikratnem vzkliku »hunger, hunger, hunger!«?

Polnopraven Nemec mora obvladati državni jezik, on mora podrediti svoje nemštvo dejstvu, da je naš državljani; ima pa pravico do nemotene uporabe svoje materinščine tudi v šoli, če so podani pogoji po § 45 šolskega zakona. Zato moramo postaviti napram zahtevam manjšinskega glasila na Kočevskem zahteve jugoslovenskega učiteljskega, in sicer naslednje tri zahteve:

1. Na manjšinski šoli je mesto le za zavednega jugoslovenskega učitelja. Da je materinščina takega učitelja slučajno nemški jezik, to ne more biti zadržek pri ugodni rešitvi njegove prošnje.

2. Mali Kočevjar ne razume knjižne nemščine, zato naj se prepove zloraba § 45 šolskega zakona, naj se uvede na manjšinskih oddeljenjih na Kočevskem ob danih zakonitih pogojih uporaba kočevskega jezika.

3. Manjšinske šole na Kočevskem morajo prednjačiti v požrtvovalni gojitvi jugoslovenske narodne zavesti in prepričati, da bi prišla iz naših šol z nemškim duhom napojena mladina.

Čuvajmo Jugoslavijo!

Julij Kovač.

Tudi v šavski banovini je dosežena popolna konsolidacija razmer v JUU

Izredna skupščina JUU sekcije za Šavsko banovino. — Izvoljena je nova sporazumna uprava — s tem je konsolidirano JUU v vsej državi

Dragotin, Pavnović Stanko, Relić Ljubomir, Ante Jager, odborniki.

Namestniki: Šifman Dragotin, Bosanac Nikola, Zagorac Stevo, Fenc Franjo, Novaković Vlado.

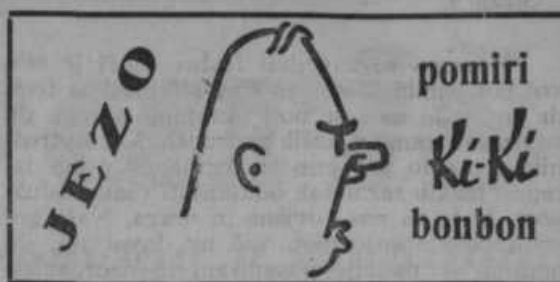
Nadzorni odbor: Mihovil Telišman predsednik, Kodžić Evgen podpredsednik, Skendžić Branko tajnik, Strunja Anton in Babić Fran odborniki.

Namestnika: Buzdon Franjo, Milevsnik Miloš in Šulo Milan.

Gospodarski odbor: Ivan Lacković predsednik, Subotić Anton, Ivezić Ivo, Golac Josip, Fantoni Vjekoslav, člani.

Glavni odbor: Bosanac Ilija, Fakin Petar, Vukadinović Rudolf.

Predložena lista novega odbora je bila sprejeta z aklamacijo in soglasno. Tov. Todor Dimitrijević je nato poudaril, da je visoka stanovska zavest ob tej priliki manifestirala

PROIZVOD: „UNION“ ZAGREB.

ter želi, da bi tudi pri bodočem delu novega odbora, kateremu prisrčno čestitam, bil to glavni motiv vsega delovanja.

Nato se je, splošno pozdravljen, novi predsednik zahvalil skupščini za zaupanje, a obenem izjavil zahvalo tudi predsedništvu in izvršnemu odboru za njihov trud in zavzemanje. Najtopleje se zahvaljuje tudi tov. Todoru Dimitrijeviću za lepo in tatično vodstvo te impozantne skupščine. — Nato je bila skupščina zaključena.

Marinić Franjo,

predsednik sekcije JUU za Šavsko banovino.

Tov. Franjo Marinić, novi predsednik JUU sekcije za Šavsko banovino, je rojen v Slav. Požegi. Dopršil je klasično gimnazijo v Zagrebu in položil izpit zrelosti, a izpit iz pedagogike in metodike je položil v Osijeku. Učitelj je že od l. XI. 1914 in je ves čas svoje službovanja bil na delu, a od tega 15 in pol leta v Brodskem Stupniku, kjer je tudi sedaj učitelj. Dasi ravno je dovršil 1931. leta v Zagrebu tudi pravno fakulteto, ni izbral teh svojih študij, nego je ostal kot podeželski učitelj in delal vdano med narodom, radi česar je tudi dobil pohvalo in priznanje fonda kralja Aleksandra.

Ob likvidaciji spora v sekciji za Šavsko banovino izražamo svoje iskreno zadovoljstvo, a novemu odboru iskreno čestitamo ter želimo srečno in plodno delo v bodočnosti.

Stiska ustvarja in krepi zadrage

Ta članek je priobčila oktobrska številka lista »Zadruga zastava«, ki ga izdaja 14 dnevno Zveza nabavljajnih zadrug drž. uslužbencev v Beogradu. Ker je njegova vsebina aktualna tudi za učiteljsvo — saj je lepo število tudi slov. učiteljsva včlanjenega pri raznih nabavljajnih in kreditnih zadrugah te Zveze — zato ga priobčujemo.

Uredništvo.

Ko so snovali pred devetdesetpetimi leti ročdelski tkalci svojo zadrugo, jih je k temu prisilila stiska: stroji so jih deloma vrgli na cesto, deloma pa so jim okrnili že itak nizke prejemke. Kar je delavec zgubil na dohodkih, to je hotel nadomestiti s prihranki pri izdatkih ob nabavi življenjskih potrebščin. In zato je bila ustanovljena — zadruga.

Ko so prišli ob razmahu industrije v nevarnost ljudje srednjih slojev, majhni posestniki, obrtniki in trgovci, da jih odnese val kapitalizma, jih je rešil Sulce-Delić z — zadrugo. Prav tako je storil pozneje Rafajzen, ki je zbiral majhne v njihovem obstanku ogrožene posestnike in jih je organiziral v zadrugah.

Ko je prišel pred pol stoletjem naš kmet v težek položaj zato, ker ni bil dorastel novega načinu dela in življenja ob prehodu iz naravnega v denarno gospodarstvo, so ga naši začetniki zadrugaštva brata Vošnjaka, Mihajlo Avramović, Janez Krek in drugi organizirali v — zadrugah. In če bi zasledovali razvoj in zgodovino zadrugaštva od početka do danes, bi se prepričali, da je vselej in povsod nastala zadruga v stiskah, da je vedno bilo zadrugaštvo odraz borbe za življenjski obstoj onih, katerim je bil nadaljnji obstoj ogrožen.

Zgodovina našega prvega zadrugaškega gibanja kakor tudi zadrugaškega pokreta državnih uslužbencev začneja prav tako, kakor je pričevala v splošnem zgodovina zadrugaškega pokreta drugod po svetu. Značilnost povojnih razmer je: naglo dvigovanje cen vsemu, kar je za življenje potrebno in prav skromno povišanje plač, edinega vira dohodkov državnega uslužbenca. Te razmere so prisilile državnega uslužbenca, da si svoj položaj izboljša potem samopomoči in organizacije svoje kupovne in plačilne moči na zadrugaški podlagi. Od te dobe je naše zadrugaštvo v stalnem razvoju, včasih z manjšimi, drugič z večjim uspehom. Bila je celo doba, da je celo nazadovalo, da se je zamoglo za nekaj let usmeriti na pot tem večjih uspehov.

Sedaj preživljamo državni uslužbenci zopet in ponovno težke čase. Najnovejšo od-

redbe za znižanje naših prejemkov so nas zadelo v živo. Na žalost so najbolj zadele one, ki so obremenjeni z družino, torej tiste, ki mnogo potrebujejo in vsled tega mnogo trošijo. Ta dejstva nas ponovno silijo, da mislimo na svoj obstoj, da mislimo na golo življenje, na njegovo ohranitev, na svojo zmanjšano kupovno silo in na čim tesnejšo organizacijo naše plačilne moči, da se v strnjениh vrstah oklenemo naših zadrug državnih uslužbencev. Zakaj stiska je že na našem pragu. Ta stiska je realnost in mi zamoremo že sedaj premiti vse njene težke posledice, pa čeprav nam je to neprijetno in naravnost mučno. Zato pa ta stiska naravnost silijo, da se tudi tisti oklenejo zadrug, ki do sedaj še niso bili pri njih včlanjeni in da se čim tesneje strmejo v zadrugah ravnodušneži in mlacneži, ki se doslej niso dosti brigali za njihov razvoj, čeprav so bili včlanjeni pri njih.

Naj bi ne bilo med nami državnega uslužbenca, ki bi mislil, da je zadrugaštvo nepotrebno. Ne, zadrugaštvo v splošnem, zlasti pa še zadrugaštvo državnih uslužbencev je danes mogočen činitelj v našem društvenem in gospodarskem življenju. Ono je močan steber, — temelj, na katerega se naslanja ogromno število naših tovarišev iz vse države. Ta temelj pa postane lahko še jačji in je tudi potrebno, da se to zgodi. Zakaj še vedno je veliko število onih, ki niso še dovolj zavedni, kateri ne morejo ali pa nočejo uvideti, da jim je dandanes v teh težkih prilikah edina rešitev v zadrugi, ki se drži načela, da vzamemo svoje posele v svoje roke.

Ne moremo biti ravnodušni napram temu, kar nas je zadelo z zadnjim znižanjem naših prejemkov. Zakaj težko nosimo žrtve — posledice znižanja. A vendar jih prenašamo v zavesti, da so te žrtve v korist nas samih, kakor tudi družbe in našega naroda. Imamo pa tudi žrtve, katere nam ni potreba doprinositi. Ta naša nepotrebna žrtve, ta naš prostovoljni davek, ki ga plačujemo vede in nevede, kakorkoli, to je del naših prejemkov, ki ga dajemo mnogobrojnim posrednikom takrat, ko nastopamo kot potrošniki in se preskrbujemo z vsem potrebnim posamezno in neorganizirano. Kot taki smo vedno pripravljani, da drago plačamo najmanjše usluge, katerih smo deležni kot konzumenti. Zavedajmo se, da smo mi potrošniki, ki iz dneva v dan, iz leta v leto trošimo. Izdajamo ogromne zneske za življenjske potrebščine, a pri tem ostane velik del teh izdatkov v rokah onih, ki so sji sami vzeli prijetno nalogo, da nam postrežejo — posredujejo.